

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisi izhaja vsak petek po poldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan po zneje.

Vse leto velja . . . 10.—K
pol leta . . . . . 5.—
četrt leta . . . . . 2:50.—
posamezne številke po 20 k.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 " "
" " " trikrat . . . 10 " "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, posla na, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Naznanilo.

Po sklepu upravnega odbora „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ v seji dne 23. marca 1910 se bo vršila letošnja

XXII. glavna skupščina
dne 6., 7. in 8. avgusta 1910
v Ljubljani

z izletom skozi Vintgar na Bled in Bohinjsko dolino k Savici.

Predlogi in predavanja za glavno skupščino, delegacije in sekcije se morajo prijaviti do 1. julija t. l. podpisane vodstvu; obenem naj se naznani dotični govornik. Teme razglasimo takoj, ko se nam vpošljejo.

Cenjene gg. predsednike „Zavezinih društev“ v ljubljano prosimo, da avrste v vzporednega prihodnjega zborovanj volitev delegatov v zmislu § 7, lit. e), Zavezinih pravil. Delegati naj se prijavijo vsaj do 15. julija t. l. Izvolite delegate, ki se bodo glavne skupščine tudi res udeležili, da bo vsako društvo častno zastopano. Kdor že ve naprej, da ne pojde v Ljubljano, naj se ne pusti voliti.

Društvene izkaze imajo gg. predsedniki že v rokah. Blagovolite jih izpolniti in prav zanesljivo vrniti do 15. julija t. l., da bo mogel gosp. tajnik sestaviti svoje poročilo.

Gg. blagajnike Zavezinih društev pa prosimo, da pošljejo blagajniku letni donesek do konca maja t. l.

Po soglasnem sklepu lanke delegacije v Mariboru se je določil zaesek za upravno leto 1909/10 od vsakega pravega člana 1 K. Od podpornih članov se ne plača članarina.

Pozivljamo že zdaj vse narodno napredno učiteljstvo, naj se udeleži letošnje glavne skupščine v najmnogobrojnejšem številu.

Narodno napredno učiteljstvo pokaži posebno letos, da je solidarno v svojem stremjenju, da se ne umakne niti za ped s strogo in natančno načrtane poti, ki vodi do vzvišene cilja, za katerim stremimo z vsemi svo-

jimi silami. Pokažimo s svojim nastopom, da se ne strašimo, nemoralnih persekucij na naše vrste! Pokažimo, da nas ne oplasi beg h koritom neznajnih koristolovcev v naročje reakcionarnih in nazadnjaških strank, ki hrep ene po oni minuli predpotopni dobi, ko je bil uči telj mežnar in farovski blapec. Pridite, zavedni tovariši in tovarišice s Primorskega, Štajerske ga in Koroškega k nam kranjskim učiteljem in učiteljicam, da v soglasju z Vami povzdignete glas in obsodimo tiste, ki so se spozabili tak o daleč, da so zavaljo lastne koristi, prodali koris t vsega stanu!

Vsak zavezen učitelj in zavedna učiteljica naj pohiti v Ljubljano tiste dni!

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev“.

Tajnik:
Franc Gärtner.

Predsednik:
L. Jelenc.

Kakšne šole imajo koroški Slovenci?

O teh šolah se je pisalo že mnogo člankov in tudi brošuric, tako da je dobil vsak, kdor se je zanimal za koroško šolstvo in za koroške Slovence sploh, dosti jasen vpogled v tiste zavode, ki imajo namen, razširjati izobrazbo in izomiko. Namen teh vstic ni, kakor morda kaže njih nadpis, podati tukaj celotne slike naših po pravici razvpih šol, ampak zapisati hočemo le nov šolsko zgodovinski dogodek!

Znano je, da so koroške šolske oblasti dosedaj na višjem mestu vse tajile, kar je bilo pisano v kritiko takoimenovanih utrakvističnih šol med Slovenci. Tajile so, da bi se otroci premalo naučili nemški in slovenski, tajile so, da bi se slovenščina zanemarjala, tajile so, da bi mladina, izstopišča iz šole, skoraj da vse težko in z mukami pridobljene nauke pozabila ter postala na ta način topa in za vsak duševni in gospodarski napredek indolentna, nedovzetna, ravnodušna. Drzno so tajile, da se Slovencem usiljujejo ponemčevalne (utrakvistične) šole.

Tako so tajile nemške šolske oblasti vse, kar bi utegnulo škodovati ugledu utarkvistične šole, vsako še tako stvarno ter razmeram odgovarjajočo kritiko so z Nemeem prirojenim sofizmom pobijali ter na drugi strani do neba hvalisovali šolski sistem, ki je v prvi vrsti urejen le Nemeem v korist.

A ti premeteni Nemci so kritiko le nazunaj glasno pobijali, med tem ko so jo natihem odobrvali in spoštovali! Posledica tega je bila, da se vedno premišljali, kako povzdigniti uspehe v nemščini; seve samo v nemščini, ker so v svoji koristolovski enostranosti in v svoji prirojeni zavisnosti prezrli, da se kritikujejo tudi neuspehi v slovenščini, t. j. materinščini otrok. A kaj mar nemškim „pedagogom“ za materinščino šolske dece, kadar gre za politiške koristi! Takih šolekoljubnih ozirov zlahtnim Nemeem ni treba gojiti!

Že kakih 8 do 10 let sem se na uradnih učiteljskih konferencah z vnezo razmotriva v edno kak predmet, ki služi v prosep nemščine na ljudskih šolah. Nemški pravopis, slovniki pouk, spisovne vaje i. dr. se je že do dolbra pretresovalo. Zakaj neki? Morda, ker je bil dosodnji način pouka, dovoljen in tako dobar, kakor so ga izvestni ljudje hvalili? Seveda ne! Oni sami niso bili zadovoljni z uspehi, zato ta nervozni lov na popolnejše in uspešnejše metode, tako da ena metoda drugi roko podaja in se učitelji od ene k drugi begajo.

A v slednji dobi so germanizatorji iztaknili nekaj posebnega, neko non plus ultra metodo, katere se že več let sem baje z uspehom poslučujejo „nemško kulturo“ med Poljski razširjajoči Prusi! Po tej metodi se baje otroci nauče nemščine, kar je koroških šol glavni smoter. To je takoimenovana čista jezikovna metoda, pri kateri se rabi edino-le jezik, ki se ga hoče učiti, torej pri nas na Koroškem nemščina, in ima to prednost, da se materinščina, t. j. slovenščina, sune iz učilnice! Predmeti, podobe i. dr. se postavijo pred otroke ter se nemški imenujejo, kar sicer ni napačno in se da odobriti. Toda otroci se morajo učiti še drugo in ne samo predmetov nemški imeno-

vati, treba jim je vedeti tudi razne lastnosti mnogoličnih stvari ter dalje mnogobrojna dejanja, ki se ne da do vsa pred otroki demonstirati.

Učitelj si mora tu, če ni več ali pa če se iz zagriženosti in zaslepljenosti noče posluževati slovenščine, pomagati z gestikulacijo in spakovanjem, ravno tako kakor pri gluhonemih otrokih! Pa tudi temu načinu poučevanja človek ne bi kaj nasprotoval, ko bi se uvedel v dobi, ko so se otroci že nekoliko šole privadili in že nekaj nazornega nauka naučili in ko bi te pantomimiške jezikovne vaje imele svoje določene ure in tudi svoje meje, a vsega tega ni! Kolikor več se tako poučuje, tem rajše vidijo nadzorniki! Na ta način je učiteljem na nižjih razredih dano bolj na prosto roko, kako si urediti pouk v nemščini. Odprta je pot prilizovanju, dana je pa tudi prilika, zadovoljati svojo politiško strast s tem, da tepta in zanemarja materin jezik otrok, obratno pa, da jim ubija edino in vedno le nemške stavke v glavo. Da bi se pa to ponemčevanje odsej vršilo bolj sistematično, enotno, po strogo obrezanem kopitu, se je določil za to svrhu primeren referat (obligatna tema) za uradne učiteljske konference. V smislu obligatne teme se na pr. naroča, preudarjati (iskati) sredstva in pota, da se šolska mladina že v prvih treh šolskih letih usposobi v rabi nemškega občevalnega jezika!

Zares močna lekcija za sicer nadarjene, a vendar ne vsega zmožne slovenske otroke. Pri tem se še pa tudi nič ne ozira na sestavo šolske dece, t. j. na namešanost otrok po narodnosti, ter se zahtevajo tudi na šolah s pristno slovensko mladežjo taki uspehi kakor [v glede nemščine ugodnejših krajih. Tako je, kakor smo zvedeli, ravnal skrajno pristransko nadzornik J. Zlata „pedagoška“ doba je torej zasvitala na Koroškem in bo od leta do leta postajala sijajnejša! Zgoraj omenjeni način poučevanja ima pa tudi ostro ost proti učiteljem slovenskega rodu. Zapostavljeni bodo, ker se bodo lahko na nižjih razredih pogrešali, zakaj s pomočjo „čiste“ jezikovne metode jih bo že

LISTEK.

Internat „Mladike“.

Spomladi l. 1906. se je ustanovilo zaradi javnega pritiska nujno potrebno žensko vzgojevalno in naobraževalno društvo „Mladika“, katerega prvi in glavni namen je stremiti po tem, da se v Ljubljani ustanovi in vzdržuje dekliški internat.

Do jeseni l. 1907., si je pribavilo društvo, ne meneč se za težave, ki mu jih je bilo premagati, že toliko podlage, da mu je bilo mogoče v zasebni hiši „Glasbene Matice“ otvoriti internat, v katerega je bilo prvo leto sprejetih 24 gojenk. V drugem letu je število naraslo na 43, v tretjem pa na 56 — živ dokaz, da je takšen zavod v Ljubljani res potreben. Sedanji prostori so pa nedostatni in ustrezajo le za silo. Zaradi tega se je moralo odkloniti več prosilk, ki so hotele biti v internat sprejete.

Zgradba lastnega internata, ki naj bi, nalašč v ta namen zgrajen, ustrezal dejanski

potrebi, pestaja od leta do leta nujnejša. To nči izkušnja, to pravi javno mnenje, o tem je prepričano tudi društvo samo.

Zaraditega se je — hočeš ali nočeš — moral odbor odločiti, da prične z zgradbo lastnega internata, ki naj bi slovenskim deklicam z dežele, katere se v Ljubljani naobražujejo, preskrbel zdravo stanovanje in skrbno vzgojo.

Od mesta Ljubljane si je društvo „Mladika“ nakupilo v ta namen jako primerno stavbišče ob voglu Šubičeve in Levstikove ulice tik mestnega dekliškega liceja, kjer se je prav pred kratkim pričelo z zgradbo samo, ki bo do letošnje zime pod streho in ki se ima jeseni prihodnjega leta izročiti svojemu namenu.

Zgradba bo dvonadstropna, 39:2 m dolga in 23:8 m široka. Poslopje ne bo imelo nobene razkošne opreme. Pač pa se je odbor oziral v prvi vrsti na to, da bodi ondi vse tako urejeno, kakor bo za zdravje gojenk koristno in potrebno.

V spodnjih prostorih bo velik zimski vrt, kopel z basinom, velika kuhinja, shramba

za jedila, umivalnica, gladilnica, poselska soba, prostoren hodnik in potrebne kleti.

Prtiličje bo obsegalo veliko vežo, prostoren hodnik, tri sobe za glasbo, tri učilnice, veliko jedilnico, ki se bo lahko porabljala tudi za igre, koncerte in gledališke predstave; sobo za konverzacijo, sobo za prefekto in predsobico k jedilnici. V prtiličju bo tudi stanovanje za hišnika, obstoječe iz dveh sob in kuhinje ter odzunaj posebno dostopno.

V prvo nadstropje bosta vodili dve stopnišči. Ondi bo šest velikih spalnic, šest kopalnih kabin, soba za prefekto, pisarna in sobi za upraviteljico.

Drugo nadstropje bo ravnatoko dostopno po dveh stopniščih. Obsegalo pa bo sedem spalnic, širok prostoren hodnik, sobo za prefekto, tri bolniške sobe s predsobo in kopeljo. Zadnji prostori bodo od drugih [popolnoma ločeni.

V podstrešju bo prostorna garderoba, veliki sobi za posle, dvorana za risanje in slikanje ter trije podstrešni prostori.

V hiši bo vodovod, električna razsvetljava in večinoma centralna kurjava.

Poslopje bo stalo prosto; okrog bosta vrt in park. Nahajalo se bo v najlepšem delu mesta, z glavnim počeljem obrnjeno proti tivolskemu gozdu.

Troški za ravnokar popisano zgradbo bodo znašali okroglo 250.000 kron. Društvo pa razpolaga z jako skromnimi sredstvi, ki za silo zadoščajo za pokritje tekočih izdatkov. Navezano je zatorej zgolj na podporo in požrtvovalnost slovenskega rodoljubja.

Internat, nastanjen sedaj v zasebni, nikakor v ta namen zgrajeni hiši, se ne more tako razvijati, kot bi bilo želeli. V novem posloppju bo pa mogoče v polnem obsegu zadoščati splošnim, nujnim in utemeljenim zahtevam slovenske javnosti.

Ker sta se društvo „Mladika“ in njega upravni odbor v interesu slovenske javnosti odzvala, ne da bi imela kake lastne koristi, zato apelujeta na slovensko javnost in jo prosita, naj ju gmotno podpira.

Odbor bo z veseljem pripravljen, [darila in zbirke objavljati in pričakujeta zanesljivo krepkega odziva.

mogel nadomestiti nemški učitelj — pantomimik!

Živela zdrava koroška podagogika!

Pripomnja: Želimo, da ponatisnejo ta članek tudi drugi listi, osobito tisti, ki pridejo za koroške Slovence v pošte.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca aprila K 116.541'60.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znakov se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Ob štiridesetletnici učiteljskega društva za celjski okraj.

Govoril Frano Brinar o priliki slavnostnega zborovanja dne 5. maja 1910 v St. Jurju.

Slika štiridesetletnega društvenega delovanja naj razgrnem pred vašimi očmi! Težavna naloga je to za moje skromne moči. A lotim se je z iskreno ljubeznijo. Saj mi je govoriti o društvu, čigar delovanje sem zasledoval 30 let, še sem izza svojih dijaških let; o društvu, ki mu pripadam že nad 20 let; o društvu, v katerem sem preživel najlepše urice, kar učiteljujem; o društvu, v katerem sem sklenil najtrdnije in najtrajnejše tovariške vezi, o društvu, v katerem sem imel priliko svoje prve govorniške poizkuse spustiti v javnost, v katerem sem zajemal veselje do stanu, neustrašenost, neomajno ljubezen do milega naroda našega: govoriti mi je o društvu, ki mu hočem ostati zvest do groba.

Čas mi je pčilo odmerjen. Zato vas ne bom mučil z obsirno kroniko, ne s podrobno statistiko; ampak le v glavnih potezih hočem narisati, kako se je društvo porodilo, označiti hočem glavne dobe njega razvoja in delovanja od njega početka do danes.

I.

Najlepši majnik je zacvetel avstrijskemu učitelstvu v letu 1869. Svrta so bile verige konkordatske šole. V kipečem navdušenju so se učiteljske vrste začele združevati v društva. Med prvimi so bili v tem oziru učitelji celjskega okraja. Takratni nadučitelj volniški Fr. Vučnik, fia in inteligenten mož, ki je pozneje deloval in umrl ravno v kraj, kjer smo danes zbrani, je prišel k svojemu frankolskemu sosedu Filipu Kodermanu, (ki živi danes v pokoju pri svoji hčerki in ki sem od njega prejel marsikatero podatke o našem društvu) in sklenila sta osnovati učiteljsko društvo. Prigtgnila sta v odbor še svojega tovariša I. Zdolška pri Novi Cerkvi ter zdaj že pokojnega Badoslava Škofleka, narodno navdušenega mladeniča, službujočega takrat v Celju. Le-ta je preskrbel tudi koncept pravil. A pravila so bila slovenska in niso našla milosti pri vladi. Radikalni Škoflek se je razjarjen potegnil v ozadje. Sešel se je drug osnovalni odbor v Celju, v hiši, ki je stala na mestu, kjer je danes „Deutsches Haus“, sestavila so se pravila, in rodilo se je nemško dete: „Bezirk Cillier Lehrerver.“, ki ga je namestništvo dovolilo z odlokom od 23. aprila 1870, in 19. majnika tistega leta se je vršil ustanovni občni zbor, v katerem je bil izvoljen za predsednika takratni celjski profesor, danes znani slavni pedagog, pokojni dr. A. Lindner, ki je pa takoj prihodnje leto dal slovo „der grünen Steiermark“, kakor je pisal društvu ter se je preselil na Češko. Bil je pri tej priliki imenovan za častnega člana. V tem letu se je častno članstvo podelilo tudi očetu dosedanjih šolskih računice, dr. Fr. vitezu Močniku.

Vodstvo društva je prešlo v roke takratnega nadučitelja celjskega J. Bobisuta, ki je društvu načeloval skozi celo desetletje. Merodajni faktor je bilo v društvu celjsko mestno učiteljsvo. Delokrog društvu je bil glasom pravil razširjen čez celo deželo Štajersko. Pristopali so mu kot udje ne le učitelji celjskega okrajnega glavarstva, ampak tudi iz sosednih. Toda porodila so se zaporedoma druga učiteljska društva, kakor savinjsko, konjiško, šmarško, in tako se je delokrog društva kmalu skrčil samo na celjski in laški okraj, dokler ni

pred štirimi leti laški okraj ustanovil svojega lastnega društva.

Poslovni jezik je bil prvotnemu društvu nemški, zapisniki so se pisali nemški. Do leta 1878, najdem v društvu samo en slovenski dopis, in sicer okrožnico tistikrat v Ljutomeru službujočega I. Lapajeta, ki vabi, da bi društvo pristopilo k Učiteljskemu društvu za slovenski Štajer, katerega glasilo je bil list „Slovenski učitelj“. Vkljub temu, da je predlog za pristop podpiral Šeligo, je propadel z motivacijjo, da je nepotrebna še posebna slovenska organizacija, ker itak obstoji za celo deželo „Lehrerbund“ v Gradeu. Živa slika vladajočega sistema. Zavladal je liberalizem, ki je bil liberalen le za Nemce, druge nerode pa je pritiskal k tlom.

Narodnostna ideja, ki je vzplamtela tudi v Slovincih, je vzgojila tudi učiteljskemu naraščaju mlade bojevnike, napoljnjene z ognjem narodnega navdušenja.

Leta 1878. je pokojni tov. Jarc, nekdanji zaslužni šentjurski učitelj in pozneje nadučitelj braslovški, neustrašeno utemeljeval predlog, da ima biti v društvu slovenščina enakopravna in da se imajo zapisniki pisati tudi v slovenskem jeziku. Predlog je bil sprejet v kljub ugovorom s strani vodstva. Prve slovenske zapisnike je pisal tovariš Jarc sam, l. 1879. jih je pisala učiteljica Miheljak, leta 1880. takratni podučitelj Vodušek, leta 1881. pa naš tovariš Petriček. Svojo desetletnico je društvo slovesno praznovalo v mestni dekliški šoli. Pri slavnosti se je tudi pelo nemško in slovensko. Pa „Popotnikov“ poročevalec o tej slavnosti je pripomnil, da bi bilo glede slovenske pesmi pač želeli malo več ravnopravnosti.

II.

S svojo desetletnico je društvo zaključilo dobo nemške nadvlade. Nastopila je doba slovenskega preporeka. Društvu je pristopilo vedno večje število mladih učiteljev, ki se niso bali javno in odločno kazati svojega slovenskega mišljenja. Razen že omenjenega tovariša Jarca naj še imenoma navedem nastopne: Jurko, Petriček, Grah, Gabršek, a duša novemu gibanju je bil pa Brezovnik, ki je društvu pristopil že leta 1876. Prišlo je v društvu leta 1882. do velike krize. Celjsko mestno učiteljsvo je korporativno izstopilo iz društva. Njemu je sledilo še nekaj drugih, še več jih je pa natihem potegnulo v varno ozadje, ne da bi se bili odločili ne na eno, ne na drugo stran. Društvu na čelo je stopil zdaj Lopan, takratni nadučitelj okoliške šole celjske. Februarja istega leta se je privikrat zborovalo v okoliški šoli. Vse razprave so se vršile v slovenskem jeziku, zapisniki so se pisali samo slovenski. Koncem tega leta naglašča društveni poročevalec, da ima društvo še dovolj čilih moči med sabo, da med društveniki še vedno klije prava ljubezen do učiteljsva, do šole, do naroda itd.

Društvo je tudi v l. 1883. pokazalo svoje narodno lice. To je pokazalo o priliki, ko je tov. Brezovnik v navdušenih besedah slavil očeta slovenskih učiteljev Andreja Praprotnika, ki je takrat praznoval 25 letnico svojega službovanja v Ljubljani in ga je naše društvo tem povodom imenovalo za svojega častnega člana.

Nova smer v društvu mu je prinesla hude nasprotnike. Prorokoval se mu je pogin. Starejši tovariši so odpadli večinoma vsi, nadučitelji so se skoraj odtegnili vsi. Proti društvu se je rovalo na vse mogoče načine. Slovensko mišljenje učitelja se je identificiralo z nazadnjaštvom. Napreden biti se je reklo „deutschfreundlich“ biti. Nositelji nove smeri se niso klonili. Mlade, čile moči! Prepričani so bili, da hodijo po poti do pravega napredka. Rajši so prenašali zapostavljanje, kakor da bi krenili z začrtane poti. Krepko oporo so dobivali v mladem naraščaju. Nova smer je zmigala: društvo se je postavilo na trdno narodno podlago.

Tov. Lopan je vodil društvo štiri leta. Mož, ki je bil v prejšnjih letih vzor idealnega učitelja, je bil sedaj že izčrpan. Odtegnil se je društvu in je odslej samo še od strani motril njegovo delovanje.

III.

Vodstvo društva je prešlo v Brezovnikove roke. Brezovnik najmarkantnejša osebnost v društvenem razvoju. Vstopil je v društvo že leta 1876. Prepojen z narodnimi ideali, navdušen in izvrsten učitelj, agilen in spreten parlamentarec si je pridobil v društvu kmalu velik ugled, in leta 1886. je stopil društvu na čelo. Bil mu je duša deset let. Tako lahko

dobo od 1886.—1896. imenujemo Brezovnikovo dobo.

Po dveletnem predsedovanju je sicer za dve nadaljni leti predsedništvo odložil, pa tudi v tem času ni odtegoval društvu svoje podpore.

V letu 1888. je bil predsednik naš sedanjí nadzornik Supanek, takrat nadučitelj v Grižah. Bil je menda edini nadučitelj, ki je redno zahajal k zborovanjem in društvo dejansko podpiral. Glavna opora mu je bil tovariš Kocbek, ki je bil v tem letu tajnik ter spreten in energičen poročevalec.

V letu 1889. je bil predsednik tov. Petriček, ki je društvo spretno vodil. Tajnik in poročevalec je bil tov. Štukelj, ki je zavzemal to mesto še potem nadaljni dve leti. S podpisom „Streljak“ je objavljval v „Popotniku“ tako krasna poročila, da je z njimi zbudil občno pozornost. Ko pa je v društvu še nastopil s svojimi duhovitimí govori, smo se uverili, da je društvo pridobilo s Štukljem genijalnega sodelavca.

Lato 1889., ostane v naši društveni kroniki za vedno zapisano z zlatimi črkami.

Koncem leta 1887. je imel tov. Kocbek temeljit govor glede združitve vseh slovenskih učiteljskih društev. Njegov govor je imel tak uspeh, da se je sklenilo, da prevzame naše društvo to akcijo. To nalogo sta izborna rešila tovariša Gradišnik in Kocbek. Poklicala sta v življenje prvo združeno Slovenijo, našo dično „Zavezo“. Ta znameniti dogodek se je zgodil o Veliki noči 1889.

Tovariša Gradišnik in Kocbek sta našemu društvu pridobila tolik ugled, da se mu je odslej priznavalo med bratskimi društvi nekako prvenstvo.

Leta 1890. je prevzel društveno predsedništvo zopet Brezovnik. Izvzemši l. 1894., ko je bil predsednik tov. Gradišnik, je tov. Brezovnik stal društvu na čelu 7 let. V tej dobi se je društvo krepko razvijalo. Brezovnik je skrbel za zanimiva predavanja, najzanimivejša je imel pa sam. Sploh je z veliko spretnostjo spravljval v društvo živahno gibanje. Tov. Štukelj je leta 1891. odložil tajništvo, ki se je za celo vrsto let naložilo meni. V poročilih je moj prednik „Streljak“ streljal bolj na rahlo. Jaz pa iz večjega kalibra. Vem, da sem se marsikomu zameril, a pomagalo je pa le. Od leta do leta je število udov naraščalo. Prihajati so jeli tudi nadučitelji, v organizacijo so začele stopati naše tovarišice. Število udov se je bolj kot podvojilo. Koncem leta 1892., je imelo društvo 33 udov, do leta 1897. je njih število naraslo na 83. Društvena pravila smo imeli še vedno prvotna in zastarela in nemška. Po iniciativi Brezovnikovi smo jih poslovenili in primerno predrugačili. Med drugim smo mu tudi dali novo firmo: Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj“.

IV.

Tov. Brezovnik je začel nevarno hirati. Moral je dati učiteljevanju slovo. Izbral si je odslej hvaležnejši in manj naporni poklic, ki mu je vsaj deloma povrnil zdravlje. Društvo pa mu je v znak priznanja in hvaležnosti podelilo dne 1. aprila 1896. častno članstvo. Poiskali smo si novega predsednika v osebi genijalnega tov. Štuklja. Žal, predsedoval je samo eno leto. Ne vem, kako naj rečem: „življenja peza“ potisnila ga je s pozorišča. Naš dragi tovariš je v duhu še vedno z nami, a redkokdaj ga imamo čast pozdraviti v svoji sredi.

Z letom 1898. je društvu napočila nova doba, imenuje se Gradišnikova. Celih ednajst let je bilo krmilo nepretgoma v njegovih rokah. Društvo se je pod njegovim vodstvom popelo na višek razvoja. Gradišnik si je pridobil zaupanje vsega učiteljsva. Ker sem jaz bil ob početku Gradišnikove dobe močno vpslen pri bratskem konjiškem društvu, se je breme tajnika in poročevalca meni odvzelo ter se je naložilo agilnemu tovarišu Kvaec, ki je ta posel spretno in točno opravljval, če se ne motim do l. 1905. Njegov naslednik je kakor mravlja delavni, kot skala stanovitni, jako priljubljeni naš sedanji tajnik tov. Wudler, ki ga naj Bog poživi! O poslednji dobi našega društvenega razvoja ne bom obsirneje razpravljval. Večina navzočih je v tej dobi sodelovala.

Omenim naj samo, da je pred dobrimi desetimi leti kakor v raznih drugih bratskih društvih, tako tudi v našem društvu nastala mala kriza, ki jo je rodilo takoiimenovano Jungovsko gibanje. Ne bom se spuščal v kritiko tega gibanja. V načelih smo si itak bili edini, samo v taktiki smo se ločili. Jungovsko gibanje se je poglelo. Imelo pa je za nas štajersko učiteljsvo dobre posledice. Požurili smo

se z ustanovitvijo naše slovenske štajerske organizacije. In ko so nam v Gradeu nemški tovariši stavili zahtevo, da se moremo Lehrerbundu priklopiti kot skupna organizacija, so jim naši odposlanci rekli: „Kolegi, mi že imamo svojo Zvezo“. Važno izpremembo v naši ožji organizaciji mi je še omeniti. Že pred mnogimi leti je o priliki nekega sestanka dalekovidni tov. Vodušek izprožil idejo, da bi se za laški okraj osnovalo posebno učiteljsko društvo. Misel se je sicer odobraval, a zopet je zaspala, dokler se ni pred štirimi leti nsnovo izprožila. Akcija je vzel v roke tov. Gnus. Kakor ptič feniks preroben, ves nov je stopil v življenje naš najmlajši bratec, vrlo učiteljsko društvo za laški okraj! Dragi tovariši iz laškega okraja! V pičlem številu ste prihajali v naše društvo — časih vas je bilo lahko prešteti na prste ene roke — danes vas je združenih nad 60 v lastnem društvu. To je najboljši dokaz, kako potrebno je bilo, da ste se emancipirali. Dovoljujem se pa pri tej priliki naglašati to-le: najdelavnejši vaši člani so bili poprej najzvestejši naši člani in vašega vrlega predsednika vam je dalo naše društvo. Iz našega društva je izniknil; eden izmed najboljših, najdelavnejših, najodločnejših naših je bil že od leta 1888. sem. Živi naj vaš in naš Gnus!

Delokrog se je tedaj zožil na celjski okraj. Zaraditega smo društvo v tretjič prekrstili ter nosi sedaj naslov „Učiteljsko društvo za celjski okraj“.

Moje poročilo gre h kraju. Zadnja leta sem smo opazovali, da v našem društvu nekako ponehava zanimanje in prava delavnost. Tov. Gradišnik je že težko nosil breme, ki smo mu ga nalagali leto za letom. Odklanjal ga je vedno odločneje, a mi smo ga zopet izvolili. Navdušeno smo mu ploskali, a delati smo ga pustili samega. Predlansko leto je odločno odklonil izvolitev. Breme predsednika smo naložili tovarišu Černeju. Zaslužnemu tovarišu Gradišniku smo podelili najvišje odlikovanje, s katerim razpolgamo, imenovali smo ga za častnega člana. Tovariš Černeje je odločno odklonil zopetno izvolitev. Zadel je čast predsednika mene. Nisem se obotavljal sprejeti tega bremena, samo prosim ne obotavljajte se tudi vi, če vas bom koncem leta prosil, da mi ga odvzamete.

Marsikateri zaslužni član našega društva že počiva v grobu. Izmed naših pokojnih je zapustil trajen in blag spomin v mojem srcu tovariš Boštjan Kregar. Zlata duša, čist značaj! Bil je nam mladim kakor oče. Dajal nam je lepe nauke iz svoje bogate izkušnje, brzdal časih naš radikalizem, časih je bil pa sam bolj radikalen kot mi. Težko mi je bilo pri srcu, ko sem spremljal tega blagega moža k zadnjemu počitku.

Marsikoga izmed vas tukaj navzočih društvenikov in društvenc bi naj zaradi zaslug, ki si jih je pridobil za društvo, tukaj imenoma navedel. Oprostite, tega ne storim. Toda dva tovariša moram pa posebno navesti. Prvi je tovariš Ivan Logar. Leta 1875. je vstopil v društvo, ostal mu je zvest v dobrih in slabih časih do danes. Živel naš najstarejši društvnik! Drugi je tovariš Petriček. Nad trideset let že pripada društvu. Nikdar ni omahoval, tudi v najkritičnejših časih ne. Bil je v društvu delaven kot zapisnikar, kot poročevalec, ko marsikoga izmed nas na svetu ni bilo, in zvesta opora društvu je še do danes. Bog nam ga ohrani še mnogo let!

Ob tem slavnostnem trenutku se dovoljujem izraziti nekaj svojih iskrenih želja. Oklepajmo se svojega društva s podvojenim navdušenjem. Društvo je ogledalo naše samozavesti, našega mišljenja, naše veljave, naše moči. Z društvom stojimo in pademo. Krepko korakajmo v društvu naprej. Iz globočine srca želim, naj bi nas spremljale vedno tri zvezde vodnice.

Prva vodilna zvezda nam bodi bratstvo! Jaz mislim bratstvo, ki ima svoj sedež v srcu; bratstvo, ki se javlja v medsebojni zaupljivosti; bratstvo, ki se kaže v medsebojni poštrevnosti in prizanesljivosti; bratstvo, kjer vedo mlajši ceniti izkušnost starejših in kjer vpoštevajo in vzpodbujajo čile moči mladega naraščaja; bratstvo, ki ima svoj izvor v značajnosti.

Druga vodilna zvezda nam bodi napredek. Izobrazujmo se, izpopolnujmo se! Bodimo v resnici pionirji prave! Ničesar nimamo iskati tam doli pri onih, ki jim je ljudska šola prokletstvo naroda; naši cilji vodijo gor, proti luči.

Tretja vodilna zvezda nam bodi narodna zavest, iskreno rodoljublje. Bodimo nositelji narodne vzgoje! Krepko razvita narodna samozavest nam pribori enakopravnost in konec bo

mogel nadomestiti nemški učitelj — pantomimik!

Živela zdrava koroška podagogika!

Pripomnja: Želimo, da ponatisnejo ta članek tudi drugi listi, osobito tisti, ki pridejo za koroške Slovence v pošte.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca aprila K 116.541'60.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znakov se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Ob štiridesetletnici učiteljskega društva za celjski okraj.

Govoril Frano Brinar o priliki slavnostnega zborovanja dne 5. maja 1910 v St. Jurju.

Slika štiridesetletnega društvenega delovanja naj razgrnem pred vašimi očmi! Težavna naloga je to za moje skromne moči. A lotim se je z iskreno ljubeznijo. Saj mi je govoriti o društvu, čigar delovanje sem zasledoval 30 let, še sem izza svojih dijaških let; o društvu, ki mu pripadam že nad 20 let; o društvu, v katerem sem preživel najlepše urice, kar učiteljujem; o društvu, v katerem sem sklenil najtrdnije in najtrajnejše tovariške vezi, o društvu, v katerem sem imel priliko svoje prve govorniške poizkuse spustiti v javnost, v katerem sem zajemal veselje do stanu, neustrašenost, neomajno ljubezen do milega naroda našega: govoriti mi je o društvu, ki mu hočem ostati zvest do groba.

Čas mi je pčilo odmerjen. Zato vas ne bom mučil z obsirno kroniko, ne s podrobno statistiko; ampak le v glavnih potezih hočem narisati, kako se je društvo porodilo, označiti hočem glavne dobe njega razvoja in delovanja od njega početka do danes.

I.

Najlepši majnik je zacvetel avstrijskemu učitelstvu v letu 1869. Svrta so bile verige konkordatske šole. V kipečem navdušenju so se učiteljske vrste začele združevati v društva. Med prvimi so bili v tem oziru učitelji celjskega okraja. Takratni nadučitelj volniški Fr. Vučnik, fia in inteligenten mož, ki je pozneje deloval in umrl ravno v kraj, kjer smo danes zbrani, je prišel k svojemu frankolskemu sosedu Filipu Kodermanu, (ki živi danes v pokojni pri svoji hčerki in ki sem od njega prejel marsikatero podatke o našem društvu) in sklenila sta osnovati učiteljsko društvo. Prigtgnila sta v odbor še svojega tovariša I. Zdolška pri Novi Cerkvi ter zdaj že pokojnega Badoslava Škofleka, narodno navdušenega mladeniča, službujočega takrat v Celju. Le-ta je preskrbel tudi koncept pravil. A pravila so bila slovenska in niso našla milosti pri vladi. Radikalni Škoflek se je razjarjen potegnil v ozadje. Sešel se je drug osnovalni odbor v Celju, v hiši, ki je stala na mestu, kjer je danes „Deutsches Haus“, sestavila so se pravila, in rodilo se je nemško dete: „Bezirk Cillier Lehrerver.“, ki ga je namestništvo dovolilo z odlokom od 23. aprila 1870, in 19. majnika tistega leta se je vršil ustanovni občni zbor, v katerem je bil izvoljen za predsednika takratni celjski profesor, danes znani slavni pedagog, pokojni dr. A. Lindner, ki je pa takoj prihodnje leto dal slovo „der grünen Steiermark“, kakor je pisal društvu ter se je preselil na Češko. Bil je pri tej priliki imenovan za častnega člana. V tem letu se je častno članstvo podelilo tudi očetu dosedanjih šolskih računice, dr. Fr. vitezu Močniku.

Vodstvo društva je prešlo v roke takratnega nadučitelja celjskega J. Bobisuta, ki je društvu načeloval skozi celo desetletje. Mero-dajni faktor je bilo v društvu celjsko mestno učitelstvo. Delokrog društvu je bil glasom pravil razširjen čez celo deželo Štajersko. Pristopali so mu kot udje ne le učitelji celjskega okrajnega glavarstva, ampak tudi iz sosednih. Toda porodila so se zaporedoma druga učiteljska društva, kakor savinjsko, konjiško, šmar-sko, in tako se je delokrog društva kmalu skrčil samo na celjski in laški okraj, dokler ni

pred štirimi leti laški okraj ustanovil svojega lastnega društva.

Poslovni jezik je bil prvotnemu društvu nemški, zapisniki so se pisali nemški. Do leta 1878, najdem v društvu samo en slovenski dopis, in sicer okrožnico tistikrat v Ljutomeru službujočega I. Lapajeta, ki vabi, da bi društvo pristopilo k Učiteljskemu društvu za slovenski Štajer, katerega glasilo je bil list „Slovenski učitelj“. Vkljub temu, da je predlog za pristop podpiral Šeligo, je propadel z motivacijjo, da je nepotrebna še posebna slovenska organizacija, ker itak obstoji za celo deželo „Lehrerbund“ v Gracdu. Živa slika vladajočega sistema. Zavladal je liberalizem, ki je bil liberalen le za Nemce, druge nerode pa je pritiskal k tlom.

Narodnostna ideja, ki je vzplamtela tudi v Slovincih, je vzgojila tudi učiteljskemu naraščaju mlade bojevnike, napoljnjene z ognjem narodnega navdušenja.

Leta 1878. je pokojni tov. Jarc, nekdanji zaslužni šentjurski učitelj in pozneje nadučitelj braslovški, neustrašeno utemeljeval predlog, da ima biti v društvu slovenščina enakopravna in da se imajo zapisniki pisati tudi v slovenskem jeziku. Predlog je bil sprejet v kljub ugovorom s strani vodstva. Prve slovenske zapisnike je pisal tovariš Jarc sam, l. 1879. jih je pisala učiteljica Miheljak, leta 1880. takratni podučitelj Vodušek, leta 1881. pa naš tovariš Petriček. Svojo desetletnico je društvo slovesno praznovalo v mestni dekliški šoli. Pri slavnosti se je tudi pelo nemško in slovensko. Pa „Popotnikov“ poročevalec o tej slavnosti je pripomnil, da bi bilo glede slovenske pesmi pač želeli malo več ravnopravnosti.

II.

S svojo desetletnico je društvo zaključilo dobo nemške nadvlade. Nastopila je doba slovenskega preporeda. Društvu je pristopilo vedno večje število mladih učiteljev, ki se niso bali javno in odločno kazati svojega slovenskega mišljenja. Razen že omenjenega tovariša Jarca naj še imenoma navedem nastopne: Jurko, Petriček, Grah, Gabršek, a duša novemu gibanju je bil pa Brezovnik, ki je društvu pristopil že leta 1876. Prišlo je v društvu leta 1882. do velike krize. Celjsko mestno učitelstvo je korporativno izstopilo iz društva. Njemu je sledilo še nekaj drugih, še več jih je pa natihem potegnulo v varno ozadje, ne da bi se bili odločili ne na eno, ne na drugo stran. Društvu na čelo je stopil zdaj Lopan, takratni nadučitelj okoliške šole celjske. Februarja istega leta se je privikrat zborovalo v okoliški šoli. Vse razprave so se vršile v slovenskem jeziku, zapisniki so se pisali samo slovenski. Koncem tega leta naglašajo društveni poročevalec, da ima društvo še dovolj čilih moči med sabo, da med društveniki še vedno klije prava ljubezen do učitelstva, do šole, do naroda itd.

Društvo je tudi v l. 1883. pokazalo svoje narodno lice. To je pokazalo o priliki, ko je tov. Brezovnik v navdušenih besedah slavil očeta slovenskih učiteljev Andreja Praprotnika, ki je takrat praznoval 25 letnico svojega službovanja v Ljubljani in ga je naše društvo tem povodom imenovalo za svojega častnega člana.

Nova smer v društvu mu je prinesla hude nasprotnike. Prorokoval se mu je pogin. Starejši tovariši so odpadli večinoma vsi, nadučitelji so se skoraj odtegnili vsi. Proti društvu se je rovalo na vse mogoče načine. Slovensko mišljenje učitelja se je identificiralo z nazadnjaštvom. Napreden biti se je reklo „deutschfreundlich“ biti. Nositelji nove smeri se niso klonili. Mlade, čile moči! Prepričani so bili, da hodijo po poti do pravega napredka. Rajši so prenašali zapostavljanje, kakor da bi krenili z začrtane poti. Krepko oporo so dobivali v mladem naraščaju. Nova smer je zmigala: društvo se je postavilo na trdno narodno podlago.

Tov. Lopan je vodil društvo štiri leta. Mož, ki je bil v prejšnjih letih vzor idealnega učitelja, je bil sedaj že izčrpan. Odtegnil se je društvu in je odslej samo še od strani motril njegovo delovanje.

III.

Vodstvo društva je prešlo v Brezovnikove roke. Brezovnik najmarkantnejša osebnost v društvenem razvoju. Vstopil je v društvo že leta 1876. Prepojen z narodnimi ideali, navdušen in izvrsten učitelj, agilen in spreten parlamentarec si je pridobil v društvu kmalu velik ugled, in leta 1886. je stopil društvu na čelo. Bil mu je duša deset let. Tako lahko

dobo od 1886.—1896. imenujemo Brezovnikovo dobo.

Po dveletnem predsedovanju je sicer za dve nadaljni leti predsedništvo odložil, pa tudi v tem času ni odtegoval društvu svoje podpore.

V letu 1888. je bil predsednik naš sedanjí nadzornik Supanek, takrat nadučitelj v Grižah. Bil je menda edini nadučitelj, ki je redno zahajal k zborovanjem in društvo dejansko podpiral. Glavna opora mu je bil tovariš Kocbek, ki je bil v tem letu tajnik ter spreten in energičen poročevalec.

V letu 1889. je bil predsednik tov. Petriček, ki je društvo spretno vodil. Tajnik in poročevalec je bil tov. Štukelj, ki je zavzemal to mesto še potem nadaljni dve leti. S podpisom „Streljak“ je objavljval v „Popotniku“ tako krasna poročila, da je z njimi zbudil občno pozornost. Ko pa je v društvu še nastopil s svojimi duhovitim govori, smo se uverili, da je društvo pridobilo s Štukljem genijalnega sodelavca.

Lato 1889., ostane v naši društveni kroniki za vedno zapisano z zlatimi črkami.

Koncem leta 1887. je imel tov. Kocbek temeljit govor glede združitve vseh slovenskih učiteljskih društev. Njegov govor je imel tak uspeh, da se je sklenilo, da prevzame naše društvo to akcijo. To nalogo sta izborna rešila tovariša Gradišnik in Kocbek. Poklicala sta v življenje prvo združeno Slovenijo, našo dično „Zavezo“. Ta znameniti dogodek se je zgodil o Veliki noči 1889.

Tovariša Gradišnik in Kocbek sta našemu društvu pridobila tolik ugled, da se mu je odslej priznavalo med bratskimi društvi nekako prvenstvo.

Leta 1890. je prevzel društveno predsedništvo zopet Brezovnik. Izvzemši l. 1894., ko je bil predsednik tov. Gradišnik, je tov. Brezovnik stal društvu na čelu 7 let. V tej dobi se je društvo krepko razvijalo. Brezovnik je skrbel za zanimiva predavanja, najzanimivejša je imel pa sam. Sploh je z veliko spretnostjo spravljval v društvo živahno gibanje. Tov. Štukelj je leta 1891. odložil tajništvo, ki se je za celo vrsto let naložilo meni. V poročilih je moj prednik „Streljak“ streljal bolj na rahlo. Jaz pa iz večjega kalibra. Vem, da sem se marsikom zameril, a pomagalo je pa le. Od leta do leta je število udov naraščalo. Prihajati so jeli tudi nadučitelji, v organizacijo so začele stopati naše tovarišice. Število udov se je bolj kot podvojilo. Koncem leta 1892., je imelo društvo 33 udov, do leta 1897. je njih število naraslo na 83. Društvena pravila smo imeli še vedno prvotna in zastarela in nemška. Po iniciativi Brezovnikovi smo jih poslovenili in primerno predrugačili. Med drugim smo mu tudi dali novo firmo: Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj“.

IV.

Tov. Brezovnik je začel nevarno hirati. Moral je dati učiteljevanju slovo. Izbral si je odslej hvaležnejši in manj naporni poklic, ki mu je vsaj deloma povrnil zdravlje. Društvo pa mu je v znak priznanja in hvaležnosti podelilo dne 1. aprila 1896. častno članstvo. Poiskali smo si novega predsednika v osebi genijalnega tov. Štuklja. Žal, predsedoval je samo eno leto. Ne vem, kako naj rečem: „življenja peza“ potisnila ga je s pozorišča. Naš dragi tovariš je v duhu še vedno z nami, a redkokdaj ga imamo čast pozdraviti v svoji sredi.

Z letom 1898. je društvu napočila nova doba, imenuje se Gradišnikova. Celih ednajst let je bilo krmilo nepretgoma v njegovih rokah. Društvo se je pod njegovim vodstvom popelo na višek razvoja. Gradišnik si je pridobil zaupanje vsega učitelstva. Ker sem jaz bil ob početku Gradišnikove dobe močno vpslen pri bratskem konjiškem društvu, se je breme tajnika in poročevalca meni odvzelo ter se je naložilo agilnemu tovarišu Kvaec, ki je ta posel spretno in točno opravljval, če se ne motim do l. 1905. Njegov naslednik je kakor mravlja delavni, kot skala stanovitni, jako priljubljeni naš sedanji tajnik tov. Wudler, ki ga naj Bog poživi! O poslednji dobi našega društvenega razvoja ne bom obsirneje razpravljval. Večina navzočih je v tej dobi sodelovala.

Omenim naj samo, da je pred dobrimi desetimi leti kakor v raznih drugih bratskih društvih, tako tudi v našem društvu nastala mala kriza, ki jo je rodilo takoiimenovano Jungovsko gibanje. Ne bom se spuščal v kritiko tega gibanja. V načelih smo si itak bili edini, samo v taktiki smo se ločili. Jungovsko gibanje se je poglelo. Imelo pa je za nas štajersko učitelstvo dobre posledice. Požurili smo

se z ustanovitvijo naše slovenske štajerske organizacije. In ko so nam v Gracdu nemški tovariši stavili zahtevo, da se moremo Lehrerbundu priklopiti kot skupna organizacija, so jim naši odposlanci rekli: „Kolegi, mi že imamo svojo Zvezo“. Važno izpremembo v naši ožji organizaciji mi je še omeniti. Že pred mnogimi leti je o priliki nekega sestanka dalekovidni tov. Vodušek izprožil idejo, da bi se za laški okraj osnovalo posebno učiteljsko društvo. Misel se je sicer odobrvala, a zopet je zaspala, dokler se ni pred štirimi leti nsnovo izprožila. Akcija je vzel v roke tov. Gnuš. Kakor ptič feniks preroben, ves nov je stopil v življenje naš najmlajši bratec, vrlo učiteljsko društvo za laški okraj! Dragi tovariši iz laškega okraja! V pičlem številu ste prihajali v naše društvo — časih vas je bilo lahko prešteti na prste ene roke — danes vas je združenih nad 60 v lastnem društvu. To je najboljši dokaz, kako potrebno je bilo, da ste se emancipirali. Dovoljujem se pa pri tej priliki naglašati to-le: najdelavnejši vaši člani so bili poprej najzvestejši naši člani in vašega vrlega predsednika vam je dalo naše društvo. Iz našega društva je izniknil; eden izmed najboljših, najdelavnejših, najodločnejših naših je bil že od leta 1888. sem. Živi naj vaš in naš Gnuš!

Delokrog se je tedaj zožil na celjski okraj. Zaraditega smo društvo v tretjič prekrstili ter nosi sedaj naslov „Učiteljsko društvo za celjski okraj“.

Moje poročilo gre h kraju. Zadnja leta sem smo opazovali, da v našem društvu nekako ponehava zanimanje in prava delavnost. Tov. Gradišnik je že težko nosil breme, ki smo mu ga nalagali leto za letom. Odklanjal ga je vedno odločneje, a mi smo ga zopet izvolili. Navdušeno smo mu ploskali, a delati smo ga pustili samega. Predlansko leto je odločno odklonil izvolitev. Breme predsednika smo naložili tovarišu Černeju. Zaslužnemu tovarišu Gradišniku smo podelili najvišje odlikovanje, s katerim razpolgamo, imenovali smo ga za častnega člana. Tovariš Černeje je odločno odklonil zopetno izvolitev. Zadela je čast predsednika mene. Nisem se obotavljal sprejeti tega bremena, samo prosim ne obotavljajte se tudi vi, če vas bom koncem leta prosil, da mi ga odvzamete.

Marsikateri zaslužni član našega društva že počiva v grobu. Izmed naših pokojnih je zapustil trajen in blag spomin v mojem srcu tovariš Boštjan Kregar. Zlata duša, čist značaj! Bil je nam mladim kakor oče. Dajal nam je lepe nauke iz svoje bogate izkušnje, brzdal časih naš radikalizem, časih je bil pa sam bolj radikalen kot mi. Težko mi je bilo pri srcu, ko sem spremljal tega blagega moža k zadnjemu počitku.

Marsikoga izmed vas tukaj navzočih društvenikov in društvence bi naj zaradi zasluga, ki si jih je pridobil za društvo, tukaj imenoma navedel. Oprostite, tega ne storim. Toda dva tovariša moram pa posebno navesti. Prvi je tovariš Ivan Logar. Leta 1875. je vstopil v društvo, ostal mu je zvest v dobrih in slabih časih do danes. Živel naš najstarejši društvnik! Drugi je tovariš Petriček. Nad trideset let že pripada društvu. Nikdar ni omahoval, tudi v najkritičnejših časih ne. Bil je v društvu delaven kot zapisnikar, kot poročevalec, ko marsikoga izmed nas na svetu ni bilo, in zvesta opora društvu je še do danes. Bog nam ga ohrani še mnogo let!

Ob tem slavnostnem trenutku se dovoljujem izraziti nekaj svojih iskrenih želja. Oklepajmo se svojega društva s podvojenim navdušenjem. Društvo je ogledalo naše samozavesti, našega mišljenja, naše veljave, naše moči. Z društvom stojimo in pademo. Krepko korakajmo v društvu naprej. Iz globočine srca želim, naj bi nas spremljale vedno tri zvezde vodnice.

Prva vodilna zvezda nam bodi bratstvo! Jaz mislim bratstvo, ki ima svoj sedež v srcu; bratstvo, ki se javlja v medsebojni zaupljivosti; bratstvo, ki se kaže v medsebojni poštrevnosti in prizanesljivosti; bratstvo, kjer vedo mlajši ceniti izkušnost starejših in kjer vpoštevajo in vzpodbujajo čile moči mladega naraščaja; bratstvo, ki ima svoj izvor v značajnosti.

Druga vodilna zvezda nam bodi napredek. Izobrazujmo se, izpopolnujmo se! Bodimo v resnici pionirji prave svetle! Ničesar nimamo iskati tam doli pri onih, ki jim je ljudska šola prokletstvo naroda; naši cilji vodijo gor, proti luči.

Tretja vodilna zvezda nam bodi narodna zavest, iskreno rodoljublje. Bodimo nositelji narodne vzgoje! Krepko razvita narodna samozavest nam pribori enakopravnost in konec bo

nesrečnih narodnostnih bojev. Tovariši, tovarišice! Sledimo tem zvezdam vodnicam! Delajmo vsi! Delajmo trezno, premišljeno! Nič prijazna znamenja se nam ne kažejo na obzorju. Toda ne hodimo melodušni. Zunaj cvete maj. Majnikova doba naj napoči tudi nam, da bomo mogli vzklikniti z ljubljencem Gregorčičem:

Pepelni dan ni dan več tvoje,
tvoj je — vstajenja dan!

Se nekaj o oliki.

V zadnji številki smo priobčili nekaj sirovih izbruhov klerikalnega „Domoljuba“, danes pa objavljamo dišeče rožice iz klerikalne „Straže“, ki jih siplje na Štajersko napredno učiteljstvo: korumpirana masa egoističnega liberalnega učiteljstva, umazani liberalci, liberalna banda, samopašno in samogoltno učiteljstvo, brezvestni izkoriščevalci, mlečnezobi liberalni pobje, kilavi frakarji, liberalna tolpa, ki se ponuja kakor propala ženska, nemškemu frajzinu...

To je menda dovolj v eni sami številki!

Mi bomo v revanžo prav v kratkem vprašali nekega ljubljanskega „krščansko-mislečega“, komu in zakaj se je on ponujal, sam bo pa potem povedal, kakšne posledice je imelo to ponujanje!

No, da! Tako pišejo klerikalni duhovniki, profesorji in ekslemenarji. Tako izpričujejo sami — svojo oliko!

Ali je treba še kaj pardona? Zob za zob!

Klerikalci proti učiteljstvu.

Iz štajerskih neučiteljskih krogov.

Fej vam, podle, podkupljive duše!
Niste vredne, da sije solnce božje na take iškarjote!

„Slov. Gosp.“ z dne 19. maja.

Na nekaj smo Slovenci na Sp. Štajerskem lahko upravičeno ponosni; na svoje ljudsko šolstvo. Da to šolstvo v narodnostnem in morda tudi tuintam strokovnem oziru ne stoji na višku vseh potreb in modernih zahtev, tega nismo krivi mi kot narod, temveč je temu kriva nad nami vladajoča nemška večina v deželi. — Ljudstvo samo kot tako, naše vrle občine, naši slovenski davkoplačevalci so pa za šolstvo žrtvovali jako veliko; nastale so po naši lepi domovini šolske palače, ki ustrezajo v vsakem oziru higieničnim zahtevam in omogočajo izdaten pouk. Koder so še nedostatki, se jih bo nedvomno popravilo še v nekaterih letih. Gotovo pa je eno, da ve slovensko ljudstvo z gotovimi izjemami ceniti veliko vrednost šolske izobrazbe — in da ve ceniti tudi delo in trud učiteljstva. Bilo bi v tem oziru še lahko marsikaj boljše; posebno zadnji čas so začeli baš oni, ki bi brez truda svojih učiteljev-vzgojiteljev nikoli ne postali to, kar so, namreč duhovniki, hujskati iz strankarskopoliških ozirov proti učiteljstvu ter ga ovirati pri njegovem delu, kjer je to le mogoče. To sovraštvo sitega in izborna plačanega duhovništva sega tako daleč, da je pričelo hujskati nerazsodno kmetiško ljudstvo zoper učiteljstvo, a to zaradi učiteljskih plač.

To vprašanje je služilo že parkrat duhovnikom za agitačno sredstvo proti naprednjakom, torej proti Narodni stranki, v katere taboru stoji danes malone docela vse spodnještajersko slovensko učiteljstvo. Gotovo iz stvarnih razlogov in iz prepričanja — zakaj kazati se danes pri nas za naprednjaka, nastopati za resnico in pravico, ni lahko in prinaša marsikomu huđe ure. Naša stranka stoji na stališču, da veljajo enake pravice za vse stanovce; za učitelje kakor za kmete, za gospodo kakor za delavce. Vsako delo je vredno svojega plačila. V vsaki ustanovni vladani deželi ali državi naj izkušajo in morajo izkušati vsi stanovci, da se jim bo delil kruh po zaslužju in pravici. Mi smo veseli, ako si delavstvo izvojuje kak priboljšek za svojo plačo in svoje življenje, podpiramo vedno vrli naš kmetiški stan pri njegovih bojih za izboljšanje — in smo to svojo podporo tudi že izkazali s poštenim delom. Nismo pa za to nikoli zahtevali kake nagrade, nismo baročili okrog kmetov z žaklji, nismo goljufali starih žensk in pri testamentih nismo prodajali svoje politiške moči, ki so nam jo dali politiško neizsolani kmetje, za denar vladi in Nemcem, kakor to delajo klerikalci. Vemo pa tudi ceniti zahteve uradništva in učiteljstva in bi ga vedeli ter morali ceniti, ako bi tudi baš učiteljstvo ne stalo v našem taboru. Zakaj nevhvaležnost za

duševni kruh izobrazbe je prav tako grda in obsoje vredna kakor nevhvaležnost za telesne dobrate.

Učiteljstvo ima nedvomno pravico kakor vsi drugi stanovci, da skrbi za izboljšanje svojega položaja, ki je v istini žalosten. Ako zahteva več, kakor se bo dalo v sedanjih razmerah doseči, kdo bi mu to zameril? Vsak svetnik ima prste k sebi obrnjene, kamoli li ne slabo plačan, z obilo rodovino obdarjen slovenski učitelj? Zahteva po izboljšanju je med učitelji splošna, in zato velja vsemu učiteljstvu psovka, ki jo je napisalo duhovniško glasilo „Slov. Gosp.“ na naslov učiteljstva: „Fej vam, podle, podkupljive duše!“ Nismo še nikoli čitali v kakem dostojnem listu take neizrekljivo grde, duhovništvo v resnici poniževalne psovke na naslov kakega stanu, ki samo zahteva to, kar mu gre. Saj sta stavila dež. odbornik Robič in predsednik kmečke zveze Roškar že ponovno predloge v štaj. deželni zboru za izboljšanje učiteljskih plač. In v kljub tem gre človek — splošen sum leti na dr. Verstovška — pa napiše v zadnji številki „Slov. Gosp.“ pamflet, kakor ga ni kmalu zagledal beli dan.

Zakaj pravzaprav gre klerikalcem? Zavozili so s svojo obstrukcijo v deželni zboru popolnoma. Iz same želje po nemškemu ovsu in iz same dobičkaželjnosti so že šli natihoma pod kaudinski jarem — ne da bi to komurkoli povedali; izdali in osmešili so slovenski narod za večne čase v Gradcu. Ljudstvo bo plačalo vojne stroške obstrukcije — o tej točki bomo še govorili, mariborska gospoda! — in bo imelo le škodo in zasmeh. Klerikalci rabijo sedaj na zunaj izgovor: hajd po učiteljstvu! Mi smo iz stvarnih in narodnih razlogov ostro kritizirali klerikalno umikanje v Gradcu, ne da bi niti najmanj vprašali učiteljstvo kot stan za svet; mi smo z učiteljstvom kot delom našega naroda in naše stranke vred obsodili klerikalno taktiko pri obstrukciji. Ako so res klerikalci tako slabi, da lahko vsaka nasprotna kritika omaja njihovo stališče, ustavi vsako njihovo delo? Učiteljstvo nima niti enega stanovskega slovenskega zastopnika v deželni zboru, naprednjaki samo enega: glejte, in vendar je po klerikalnem besedičenju nevarnost, da bo dala dežela kar tri milijone za učiteljstvo! Saj imajo vendar soodločevati v prvi vrsti klerikalni poslanci, saj imajo oni o tem govoriti! Čemu torej psujejo? Ako so tako mogočni, dežela itak ne bo ničesar dala; ako pa nič ne premorejo — kakor je resničen položaj, ker o izboljšanju učiteljskih plač bo prejalislej odločala nemška večina, tista večina, ki so ji klerikalci že prodali slovenski narod na milost in nemilost — potem pa je bolje molčati. Vsak pameten človek pa končno sploh ve, da je pri sedanjem finančnem stanju dežele vobče nemogoče dati učiteljstvu tri milijone.

Da pridemo h koncu! Upamo, da si bo zapomnilo učiteljstvo to klerikalno podlost in da bo na njo na primeren način odgovorilo. Naša javnost pa je doživela nov dokaz brezprimerne politiške podlosti — kakršne so zmožni res samo tako propadli ljudje, kakor so oni, ki so se vdinjali duhovništvo za denar in čast z dušo in telesom.

O svobodi.

Uskokom v album.

Vsakdo je suženj, ki misli, da je gospod drugih. Čeprav ni v resnici suženj, ima pa prav gotovo dušo sužnja. Nesramno bo klečepalil pred prvim močnejšim, ki ga bo podjarmil. — Samo oni je svoboden, ki hoče vse okolo sebe osvoboditi.

I. G. Fichte.

Ni samo pobožna želja človeštva, temveč neobhodna zahteva človeških pravic in človeškega poklica, da živi tako lahko, svobodno, zapovedujoče čez prirodu, popolnoma človeško na zemlji, kolikor le pripušča priroda. Človek naj dela; a ne kakor tovarna žival, ki se zgrudi v spanje pod svojim bremenom ter se po najpotrebnejšem počitku izčrpanih moči zopet spravi pokoncu, da iznova nosi isto breme. Brez strahu, vesel in zadovoljen naj dela in čas naj ima, da lahko povzdigne svojega duh in svoje oko k nebu, ki je prav njemu določeno.

I. G. Fichte.

Naša svoboda je torej v tem, da vladamo zakone, zato da bi bil boj vreden za varstvo in ohranitev zakonov, da bi se vsi lahko udeleževali javnega življenja ter s tem spoznali in pripoznali zakon, ker le tako se ohrani živ-

ljenje in svežost duha, s tem se bodri k plemeniti pogumnosti in k vsakemu težavnemu in nesmrtnemu delu. Le nekaj velikega in skupnega, kar zadeva vse, lahko zbudi ljudi k izražanju in mišljenju. Zakaj izraziti se in misliti je eno, kdor zabranjuje govoriti, ta zabranjuje tudi misliti, ta zabranjuje izražanje. Izražati se pravi umno in premišljeno govoriti. Ustnice so brusni kamen duha, čez ustnice mora misel pogostokrat semintja, da dobi blesk, barvo in obliko. Misel, ki jo zaklepamo v notranjost, ker se bojimo paznikov in zasledovalcev, je solnce in blisk za temnimi oblaki. Jezik se mora razvezati, da zamore misel ogrevati in blesteti; misel, vedno prikrišana, okamenjena in zamre polagoma. Zaznava se dan, in človek govori! To je tako gotovo ena beseda in en pomen, da postane ves lepi božji svet pust, mrtev, neumen in nem, ako bi oba ne smela več prodreti. Zakaj govor je duševno solnce na zemlji, časih mora biti tudi duševni blisk!

E. M. Arndt.

Rosegger za pobratimstvo narodov.

Oni Rosegger, ki je izdal na nemški narod poziv, da nabere dvamilijonski bojni fond, naj bi bil za pobratimstvo narodov? In vendar je temu tako! Rosegger je namreč poslal na občni zbor nemškega Schulvereina pismo, v katerem pravi med drugim:

„Nečemo graditi na jezikovnih mejah bojnih trdnjav. Šola je tabor miru. Prava — pravim z namenom prava — izobrazba srca in značaja vodi k oni pravosti, ki nas uči, da je jezik in zemlja prednikov neprodalna last vsakega naroda, na katero ne sme nobeden sosejen narod predrzno položiti svoje roke. — Ne drugim v nasprotstvo, temveč sebi v varstvo. To je bila misel, ki sem z njo začel svoje delo in s tem blagoslovom bi jo želel tudi dokončati. — Ako ustanavljajo tudi sosejni narodi v tem smislu svoje šole, potem bodo prihodnji rodovi s spoznanjem in dobrohotnostjo opusčali narodna nasprotstva in našli sredstva, da bodo mogli tudi v jezikovno mešanih krajih mirno živeti eden poleg drugega in se medsebojno podpirati.“

To so gotovo zlate besede, vredne in dostojne pesnika, kakršen je Peter Rosegger. Le žal, da je on s tako plemenitim nazori prilično osamljen med svojimi rojaki in da mož še ni prišel do spoznanja, da je mislija, ki jo vrši Schulverein, ravno nasprotna nazorom, ki jih je razvil on v gori omenjenem pismu, in da bo tudi njegov fond služil v namen, da bo nemški narod „predrzno segal s svojo roko na podedovan jezik in zemljo sosednjih narodov.“

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za okraj Kranj zboruje dne 2. junija t. l. popoldne ob dveh v Šmartnem pri Kranju s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo tajnika in bjagajničarice.
2. Volitev pregledovalcev računov.
3. Umetnost v ljudski šoli, poroča prof. M. Pirnat.
4. Volitev društvenega odbora ter delegatov k „Zavezinemu“ zborovanju.
5. Določitev kandidata kot učit. zastopnika v okr. šol. svetu.
6. Predlogi in nasveti.

K obilni udeležbi vabi

o d b o r .

Učiteljsko društvo za logaški okraj je imelo svoj letošnji občni zbor dne 19. t. m. v Idriji. Tistega učiteljstva, ki se je neopravičeno odtegnilo zborovanju, ne bomo na tem mestu posebe obsojali, kakor bi bilo potrebno; saj se obsoja njegova nekolegialnost že dovolj sama na sebi!

Vest, da se vrši letošnje zborovanje v Idriji, je navdala z veseljem vse udeležence, ker si iz večine še niso ogledali znamenitega mesta.

Nebo je pripravilo lep, jasen dan, in tako sta veselo drčala vozova preko pestrih poljan in preko svobodnih loz k svojemu smotru. Marsikdo si je predstavljal, da bomo od Godoviča kar zdrkuili v idrijski „kotel“. Toda kako presenečenje! Zala, vzkipela v novem zelenju, ozivljena s šepetom Zalice in od kukavičjih glasov, je odvila slehrno oko. Tako se je zdela človeku, kot bi ga nenadno omamila fata morgana čarobne alpske pokrajine. Nihče ni vedel, kdaj smo vstopili v zadnji ovinek, da se je prikazalo izza njega ljubko mesto.

Ob 1/2 11. uri dopoldne se je vršilo zborovanje v občinski dvorani. Udeležba je bila (vključno izostalim omahljivcem in malo brižnežem) jako častna, zakaj dvorana je bila napolnjena. Našteli smo 54 navzočih. Vesel in važen je pojav, ki ga je konstatiral tov. Punčuh, otvarjajoč zborovanje, da se v tako veliki meri še nikoli udeležilo učiteljstvo društvenega zborovanja nego leto s. Po kratkem predsedniškem nagovoru je pozdravil idrijski župan navzoče učiteljstvo, in nato je podal predsednik besedo profesorju dr. Ilesiču, ki je počastil društvo s prijaznim odzivom na njega porabilo in prošnjo. Govornik je, dasi zaradi boleznih z onemoglim glasom, vendar s svojo staro, globoko vneto, polno ljubezni do učiteljstva in do naroda, v jasnih, jedrnatih besedah obdelal krasen pedagoški tema: „Gibanje kot element duševnega življenja s posebnim oziranjem na pouk“ na tako preprost način, da so se njegove misli, ako si jih pazno poslušal, kar nekam samoumevno razpletale pred tabo. Za svojo veliko prijazen odziva, za eleganco svojih besed in njihovega pomena je žel govornik prezaslužno, navdušeno aplavdiranje.

Zatem je v kratkih potezah povedal tov. Bezeljak nekaj o protialkoholnem gibanju med šolsko mladino, kar je tudi s stastičnimi podatki umeteljeval. — Sledilo je poročilo tajnika in blagajnika ter volitev novega odbora, kjer se je na predlog tov. Gangla obdržal izveštine stari odbor, da se mu je tako izkazalo zupanje in priznanje za sedanje uspešno delovanje. Navovo sta prišla v odbor tov. M. Kavčičeva iz Idrije in tov. Schuller z Rakeka.

Ker je logaški okraj eden najbolj raztegnjenih šolskih okrajev na Kranjskem, zato so stavljene društvenim zborovanjem vedno velike težkoče bodisi v finančnem ali v udeležnem oziru. Na predlog tov. Schulerja se je sklenilo v to svrhu, da se odslej razdeli društvo v dva učiteljska krožka, in sicer v logaško-idrijski in loško-cerkniški. Zaedno so se odpravili skupni vozovi, ki jih je plačevalo društvo iz prebitka. (Pisec teh vrst sodi, da sta označena predloga pač v prilog društveni blagajni, toda več v škodo društvu samemu — dokaže ali ovrže pa naj to sodbo čas!) — Predsednik je zaključil zborovanje z zahvalo vrlomu predavatelju prof. dr. Ilesiču za njegov prijazen odziv, slavnemu profesorskemu zboru c. kr. mestne realke z ravnateljem dr. Beukom na čelu za njegovo častno udeležbo, gospodu županu za naklonjenost, s katero je prepustil v zborovanje občinsko dvorano, in napsled tov. Ganglu za njegovo veliko požrtvovalnost v prilog kranjskega učiteljstva sploh, posebe pa še logaškega.

Učiteljstvo si je po zborovanju ogledalo grad in moderno realčno poslopje.

Potem je bil banket pri Lapajnetu, ki zasluži zaradi izredno nizke cene in točne, povsem ustrozajoče postrežbe vse priznanje in vso zahvalo vrlima, neutrudnima gospodičnima Olgi in Leni Lapanjetovi ter njuni teti! Izgovorjena je bila marsikatera krepka, odkritosrčna beseda, ki je dvigala veselo razpoloženje. Po banketu se je razvila med ubranim petjem domača, živahna zabava, ki jo je moral pretrgati pičlo odmerjeni čas za ogledavanje rudnika, katera zanimivost je bila marsikomu glavna vaba za romanje v Idrijo. Podpisau je bil reverz in s tem dano dovoljenje za ogled, in učiteljstvo se je že z napetim zanimanjem zbralo pri vrodu v rov. Kar treščil vest, da se po vspenjači — ni dovoljeno spuštiti v rov, kar je pomenilo prav toliko, kakor da ni dovoljeno ogledati si rudnika. Ampak nesramen in pregajusen je ta atentat, da bi si kdo mazal prste ob njem. — Zapomnili si bomo dobro, da je to povzročil oskrbnik Krópač. Ko je bilo o Binkoštih v Idriji 40 laških turistov, so smeli v jamo po vspenjači, ker jim je to dovolil laškoneški oskrbnik Penco, slovenski učitelj in slovenske učiteljice pa tega niso smeli, ker jim je to zabranil Čeh Krópač. To je tudi košček — enakopravnosti!

Izgubili bi bili vso dobro voljo, da nas niso znali dobrodušni idrijski tovariši in tovarišice potešiti. Tako smo prekrmljali kratak čas v njihovi veseli družbi in težko smo jim stisnili roko v slovo, kakor bi se ločili od sester in bratov. Z nami pa je poromal topel spomin in najboljši vtisk, ki ga je napravilo na nas idrijsko učiteljstvo, ki smo si ga do sedaj slikali v mrtvih, mlačnih barvah, zdaj pa smo se prepričali, da smo se s svojo sodbo korenito varali o njem ter mu delali tako veliko krivico. Spoznavaj in ne predsojaj!

—az—

Postojnsko učiteljsko društvo ima svoj redni letni občni zbor na Razdrtem dne 9. junija (četrek) popoldne ob pol 3. uri z običajnim vzporedom in predavanjem cesarskega svetnika g. I. Franketa, profesorja v Ljubljani, o temi: „Varstvo historičnih umetniških in prirodnih spomenikov“. Na veselo, polnoštevilno snidenje vabi

o d b o r .

Pedagoško društvo v Krškem zboruje v nedeljo, dne 5. junija, ob 11. uri dopoldne v Šent Jernejju (ljudska šola).

Dnevni red:

1. Nadučitelj Drsgotin Trost: Vzgojimo zavedne Slovence!